

MUHAFAZAKÂR DÜŞÜNCE'DEN

TÜRKİYE'DE FİKİR DERGİLERİ VE DERGİCİLİK

Dergilerin ilim ve fikir hayatında işgal ettiği konuma ilişkin Cemil Meriç'in "Dergi, hür tefekkürün kalesidir" ifadesi klasik bir motto haline gelmiştir. Gerçekten de Türkiye'nin modernleşme serüveniyle birlikte dergiler entelektüel dünyamızın ayrılmaz bir parçası olmuştur. Fikir hareketleri, edebî akımlar ve siyasî birçok girişimin de temeli dergilerde atılmıştır. Kendi alanında bir okul ve ekol olan edebî ve fikrî dergi sayısı da bir hayli fazladır. Aynı şekilde dergi etrafında bir araya gelerek fikrî bir hareket, bir gelenek oluşturan çok sayıda örnekten de söz edebiliriz.

Elbette gazete ve kitap gibi yayın türlerinin akıbetinde de görüldüğü üzere, dergiler de muhteva ve misyonları itibarıyla değişim ve dönüşümler geçirmiştir. Özellikle Türkiye'de 2000'lerden itibaren gelişmeye başlayan akademik dergicilik bu dönüşümün başat örneklerinden biridir. Bir anlamda kamusal entelektüelin daha fazla üniversite içerisine çekilmesi süreci akademik dergiciliğin gelişimine koşut olarak ilerlemiştir. Günümüzde bir taraftan edebî ve fikrî yönü ağır basan dergiler olduğu gibi akademik dergicilik de bir hayli gelişmiş durumdadır.

2004 yılında yayın hayatına başlayan *Muhafazakâr Düşünce Dergisi* de akademik bir dergi olmasına karşın hazırladığı dosyalar ve yaptığı özel sayılar ile akademik bir dergi olmanın ötesinde bir misyon üstlenmiştir. Bir yandan bilimsel gereklilikler doğrultusunda bir yayın politikası izlerken diğer yandan da hemen her sayısında Türkiye'nin tarihsel ve toplumsal planındaki bir meselesi ele alınmış ya da Türk fikir ve siyasî hayatının mümtaz bir şahsiyetiyle ilgili özel bir dosya hazırlanmıştır.

Biz de *Muhafazakâr Düşünce* Dergisi'nin 20. yılı münasebetiyle 66. sayımızda Türkiye'de Dergiler ve Dergicilik üzerine bir dosya hazırladık. Basın ve yayın hayatındaki baş döndürücü gelişmeler ve hatta artık dijitalleşmeye başlayan matbuat dünyasında dergi ve dergicilik meselesi üzerinde yeniden durmanın önemli ve bir o kadar kıymetli olduğunu düşünüyoruz. Bir anlamda öznel bir muhasebeyi de içeren bu sayımızda siyasî ve ideolojik anlamda farklı yerlerde konumlanan ve fakat Türk fikir hayatına kıymetli katkılar sunan çok sayıda dergiye dair yazılara yer veriyoruz.

Bu sayımızda ilk olarak, Türkiye'deki dergilerin saikine ve si-bakına en vakıf, Türk düşüncesini belki de en iyi bilen Kurtuluş Kayalı Hocamızın Türk dergiciliğine dair beyin fırtınası estiren yazısına yer veriyoruz. Akabinde ise Zeyneb Çağlıyan İçener'in akademik serüveniyle irtibatlı bir şekilde kaleme aldığı *Muhafazakâr Düşünce* Dergisi üzerine yazısı yer alıyor. Daha sonra ise, sırasıyla Mustafa Altunoğlu'nun *Türkiye Günlüğü*, Ayşenur Kılıç Aslan'ın *Millî Hareket*, Süleyman Sidal ve Temel Meri'nin *Kadro*, Ahmet Gökçen ve Kenan Çağan'ın *Yolcu*, Abdülkadir Pekel'in *Liberal Düşünce* dergilerini entelektüel çizgileri ve muhtevaları yönünden kapsamlı bir şekilde inceledikleri yazılar bulunmaktadır. Bu sayımızın yedinci makalesi, İslâmcı dergilerin fikrî anlamda en mümbit dönemini yaşadıkları 1990'lar ve bu dönemdeki dergiler üzerine "1990'lardaki İslamcı Dergilerde İslam Devleti Anlayışı ve Ulus Devlet Eleştirisi Bağlamında Süreklilik ve Değişim" başlığıyla Ebru Karadeniz Sakr ve Ali Kaya'nın birlikte kaleme aldığı metindir. Yine Mehmet Veysel Karataş *Tezkire*, Emre Turku *Proleter Devrimci Aydınlik*, Fahri Atasoy *Türk Yurdu*, İlhan Bilici *Serdengeçti*, Yasin Özdemir *Anadolu Mecmuası* ve Ahmet Dursun *Köprü* dergileri üzerine derinlikli yazılarıyla dosyamıza katkı verdiler. Sayımızın Değerlendirme/Yorum kısmında ise Yıldırım Erbaş'ın *Birikim* dergisi üzerine yazısına yer verdik. Derkenar kısmında da, Hasan Doğan'ın "Büyüyen Bir Hukuk Sorunsalı: İslamofobi"; Mustafa Fatih Sarı'nın "1839 Öncesi Dönemde Osmanlı'da Din-Devlet İlişkilerinin Hukuki Alandaki Tezahürleri"; Arda Göbel'in "Aydınlanma Düşüncesi ve Kemalizm: Bir Türk Aydınlanması'ndan/Kemalist Aydınlanma'dan Bahsedilebilir Mi?"; Seçil Mine Türk'ün "Local Governments and Democracy" makaleleri bulunmaktadır.

Görüldüğü üzere, Türkiye’deki fikir dergileri üzerine son derece kapsamlı bir dosya hazırlanmış bulunuyoruz. Bu sayımızdaki makalelerin hem ilgili dergiler için hem de Türkiye’deki fikir dergiciliği için yeni araştırmalara ve çalışmalara esin kaynağı olacağını umuyoruz.

Diğer yandan, *Muhafazakâr Düşünce* dergisindeki pozisyonumun yanı sıra, akademik hayatında da Türk düşüncesi çalışan biri olarak, dergi çıkarmanın maddî ve manevî anlamda zor ve fedakarlık isteyen bir iş olduğunun ziyadesiyle farkındayım. Yazıların toplanmasından tashih ve tasarım sürecine, dağıtımından akademik prosedürlerin takibine kadar çetrefilli bir süreçten söz ediyoruz. Buna rağmen ilmî ve entelektüel hayatın adeta ‘dinamosu’ her daim dergiler olmuştur. Tam da bu yüzden, dergi çıkarmayı adeta kendine vazife edinen kişiler ve onların fedakârca sürdürdükleri entelektüel iştiağ günümüzde dergilerin hâlâ ve her şeye rağmen hayatta kalmasının esas motivasyonunu oluşturmaktadır.

Bu itibarla bir ismi bilhassa anmak isterim. Aralık 2023’te kaybettiğimiz Mustafa Çalık Ağabey, hiç kuşkusuz, Türkiye’deki fikir dergiciliğinde müstesna bir yere sahiptir. Mustafa Çalık, entelektüel iştiağı ve özellikle yakın tarihe dair geniş malumatının yanı sıra dergi çıkarmanın tüm olumlu ve olumsuz süreçlerini yaşamış, *Türkiye Günlüğü* dergisini 1980’lerin sonundan 2020’lere kadar çıkararak Türk fikir hayatına damga vurmuştur (dergi dostları tarafından çıkarılmaya devam etmektedir). Türk düşüncesine ve entelektüel dünyamıza katkıları için Mustafa Çalık Ağabey’i minnetle anıyor; kendisine Allah’tan rahmet diliyoruz.

Muhafazakâr Düşünce dergisinin 67. Sayısının dosya konusu ise “Dijital Çağda Siyaset” olacaktır. Bu sayımıza da ilgili Hocalarımızın katkılarını bekliyoruz.

Dergimizin yayınlandığı günden beri mottosu olan şu söz, belki de hiç bu sayıdaki kadar anlamlı ve manidar olmamıştı; *Kadim bilgeliğin yolculuğu devam ediyor...*

Gelecek sayılarımızda görüşmek dileğiyle.

Dr. Yunus Şahbaz